

INFLUENCE OF MEDIAPLANNING ON STRATEGY OF PRINTING MAGAZINES

The base tool of mediaplanning is analysed. The aspects of development of strategy are examined on different levels. The list of component parts of business strategy of printing magazine is pointed.

Стаття надійшла 13.04.10

УДК 655 (477)

Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, І. М. Хом'як

Українська академія друкарства

СИРОВИНА ТА ПРОДУКЦІЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Розглядається динаміка експортно-імпорتنих операцій папером, картоном та друкованою продукцією.

Торгівля, папір, картон, друкована продукція

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) є одним із найважливіших напрямків розвитку підприємництва. Завдяки їй забезпечується покриття потреб країн світового співтовариства у сировині, матеріалах, паливі, енергоносіях, машинах, обладнанні та устаткуванні, товарах широкого вжитку, послугах. Водночас ЗЕД є суттєвим джерелом валютних надходжень до державного бюджету. В умовах переходу до ринку ЗЕД є невід'ємним напрямом підприємництва багатьох великих, середніх та малих фірм, які функціонують у промисловості, сільському господарстві, будівництві, зв'язку, транспортній і фінансовій сферах тощо. Найпоширенішим видом ЗЕД є торгівля. Цим обумовлено помітний інтерес до питань, пов'язаних із здійсненням ЗЕД.

Попри важливість книговидавництва та поліграфії на сучасному етапі реформування економіки України, дослідженню її стану та тенденцій розвитку приділяється недостатньо уваги. За кілька останніх років світ побачили лише кілька фундаментальних видань авторства Б. Дурняка, Є. Палиги, Л. Швайки, З. Холод, О. Мельникова, А. Штангрета [1–2; 4–6], предметом дослідження яких була саме поліграфія. У вищезазначених книгах системно і комплексно викладено багаторічні результати досліджень ключових проблем видавничо-поліграфічної галузі, можливі варіанти розвитку й регулювання в Україні. Однак поза увагою залишається ще багато важливих проблем, зокрема і щодо зовнішньої торгівлі сировиною та продукцією поліграфії.

Мета статті полягає в узагальненні статистичних даних та комплексній характеристиці динаміки товарів, які безпосередньо є основою та продуктом

видавничо-поліграфічної галузі. Джерелами інформації стали офіційні статистичні звіти [2], підготовлені Державним комітетом статистики України, результати роботи авторів зі статистичною інформацією безпосередньо у Держкомстаті, наукові джерела [1; 4–6].

Поглиблення процесу інтернаціоналізації в умовах зростання глобалізації господарського життя дає могутній поштовх національній економіці. Світовий досвід свідчить про те, що країни, які знайшли шляхи і кошти для розширення свого експорту, можуть у доволі короткі строки досягти високих темпів зростання економіки, подолати труднощі, зумовлені впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Саме тому зовнішньоекономічні зв'язки і розглядаються як одна з рушійних сил економічного зростання. Майже всі моделі трансформації економіки країн, що розвиваються, і постсоціалістичних країн закладають проєкти лібералізації зовнішньоекономічної торгівлі, стимулювання зростання експорту в основу свого підґрунтя.

Зовнішня торгівля України впродовж 2000–2008 рр. (табл. 1) характеризується як позитивними, так і негативними тенденціями. Позитивним можна вважати високі середньорічні темпи приросту, впродовж зазначеного періоду, експорту — 20,21% (зокрема, у 2004 р. порівняно з 2003 р. відбулося зростання на 39,0% та у 2008 р. відносно 2007 р. на 20,21%) та імпорту — 25,34%, що в загальному свідчить про стрімкий розвиток зовнішньої торгівлі країни. Одночасно, вищий рівень середньорічного темпу приросту імпорту, а тим паче значення коефіцієнта покриття експортом імпорту у 2008 р. на рівні 0,86 та від'ємне сальдо, дає можливість говорити про негативні тенденції розвитку національної економіки. Більшість фахівців зазначають, що зовнішньоекономічні зв'язки України за останні роки характеризуються:

подальшим погіршенням структури експортно-імпортного потоків — збільшенням в експорті питомої ваги сировинної групи товарів, а в імпорті — кінцевої продукції споживчого призначення, що не є економічно виправданим з погляду наявного потенціалу країни;

невизначеністю і непослідовністю законодавства;

високою часткою податків та нарахувань у кінцевій ціні експортної продукції, що не враховує реалій кон'юнктури світових ринків окремих видів продукції.

Об'єктом нашого дослідження обрано не всю зовнішню торгівлю країни, а лише її незначної частки — друкованої продукції, паперу і картону. Зроблений вибір не є випадковим, адже впродовж останнього року доволі часто на шпальтах газет та з екранів телебачення оприлюднювалась інформація про загрозливі тенденції щодо розвитку національного книжкового ринку, наступ іноземних товаровиробників та практичне зумисне знищення вітчизняної видавничо-поліграфічної галузі.

За даними статистичного збірника «Зовнішня торгівля України товарами та послугами» [2] для експорту друкованої продукції (код 49) упродовж досліджуваного періоду характерні як періоди спаду (2002, 2005 та 2007 рр.),

так і поступового зростання (рис. 1). Динаміка імпорту спрямована виключно на зростання із середньорічним темпом приросту у 17,6%.

Друкована продукція є доволі різноманітною за формою, змістом, призначенням, матеріалом-основою, способом виготовлення, тривалістю життєвого циклу тощо. Зрозуміло, що об'єктом зовнішньої торгівлі є вся палітра продукції видавничо-поліграфічної галузі, але для характеристики ключових параметрів було обрано два види: книжки і брошури (код 4901) та газети і періодичні друковані видання (4902). Для наочного сприйняття інформації побудовано дві діаграми, які характеризують стан експортно-імпортних операцій щодо зазначених груп товарів (рис. 2–3).

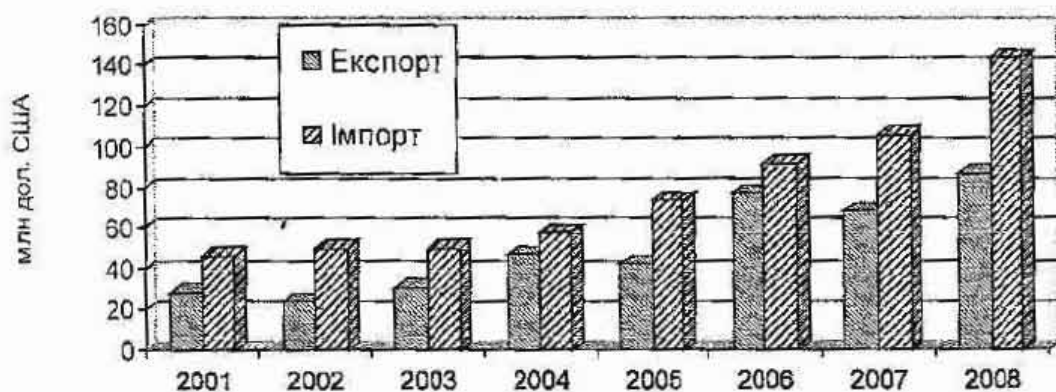

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі друкованою продукцією (код 49)

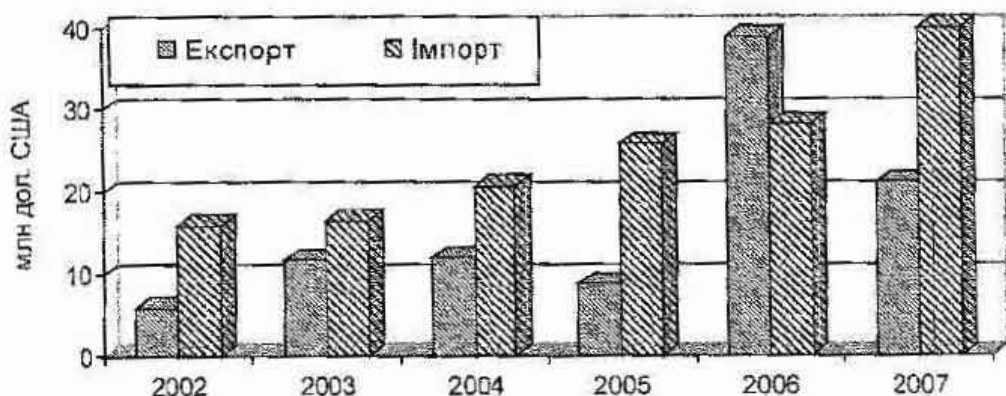

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі книжками, брошурами тощо

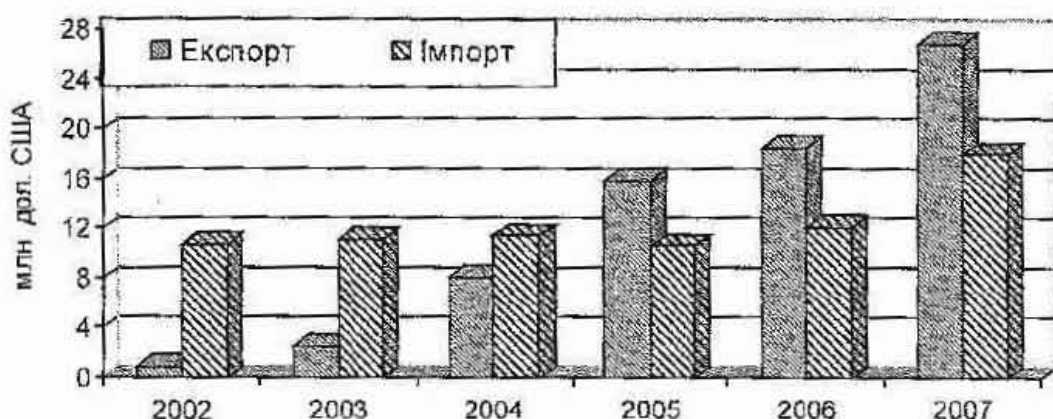

Рис. 3. Динаміка зовнішньої торгівлі газетами та періодичними друкованими виданнями

Додаткового пояснення потребує відсутність на вищенаведених рисунках даних за 2008 р., що спричинено зміною у структурі довідника «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2008 р.». Якщо у попередні роки цей довідник складався з трьох томів, що і давало можливість повною мірою дослідити динаміку експортно-імпортних операцій за кожною групою товарів, то за 2008 р. він вийшов у двох томах, у суттєво скороченому обсязі. Зазначений недолік негативно впливає на можливість проведення всестороннього аналізу зовнішньої діяльності, зокрема й у видавничо-поліграфічній галузі.

Суттєва відмінність у тенденціях зовнішньої торгівлі зазначеними видами друкованої продукції характеризує різну конкурентоспроможність вітчизняної продукції видавничо-поліграфічної галузі України на зовнішньому ринку. Якщо середньорічний приріст експорту газетної та періодичної друкованої продукції впродовж 2002–2006 рр. становив 98,68%, то для книжкової та брошурувальної продукції було характерне середнє зростання упродовж 2002–2004 рр. на 44,36%, зменшення обсягу в 2005 р. відносно 2004 р. на 26,82% та зростання у 2006 р. відносно попереднього року на 343,62%. Важливо те, що у 2006 р. вперше обсяг експорту по книжковій та брошурувальній продукції був більшим за імпорт. Хоча, доцільно зауважити і те, що у 2007 р. ситуація змінилася знову ж таки не на користь України.

Щодо імпорту, то викликає занепокоєння його поступове зростання в частині книжкової та брошурувальної продукції, що безперечно негативно впливає на стан вітчизняного ринку видавничої продукції. Адже, поряд із малими тиражами, високою собівартістю продукції, фактично зруйнованою книготорговельною системою, зростання на ринку кількості видавничої друкованої продукції іноземного виробництва лише ускладнює ситуацію та стримує розвиток видавничої діяльності в Україні [1; 4–5].

Додатково нами було проведено дослідження помісячної динаміки експортно-імпортних операцій друкованої продукції у 2008 р. (рис. 4), що підтверджує зроблені нами висновки про негативне домінування імпорту.

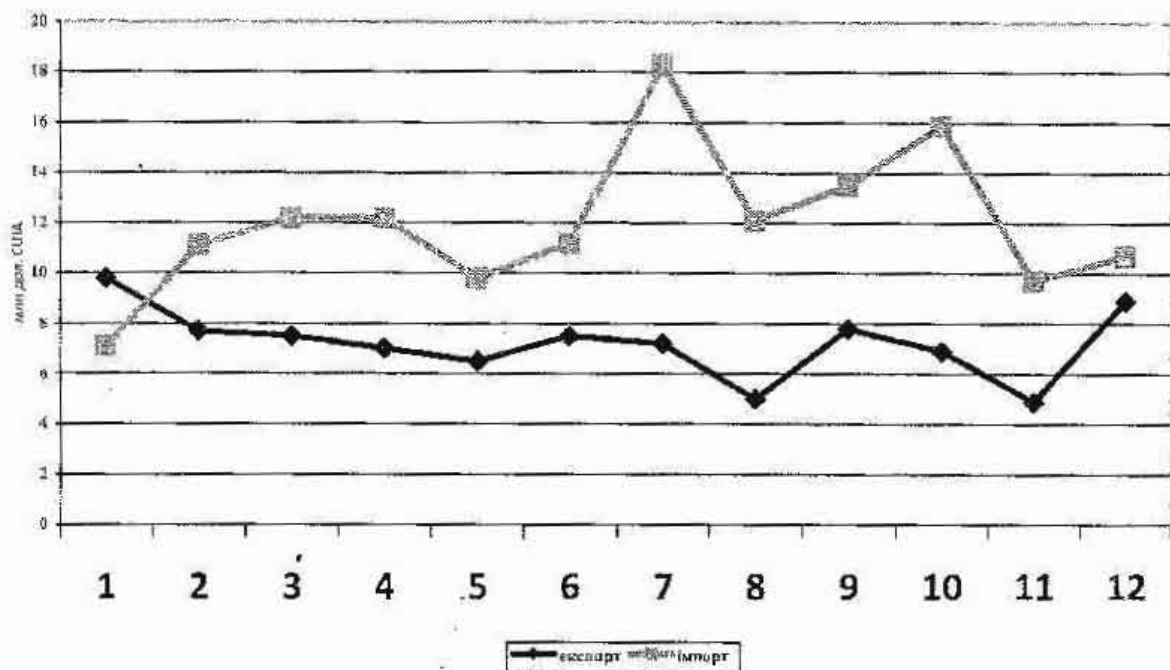

Рис. 4. Динаміка експортно-імпортних операцій друкованої продукції (за місяцями у 2008 р.)

Безперечно цікавою є географічна складова частина зовнішньої торгівлі друкованою продукцією. Так, проведене дослідження дало можливість створити рейтинг країн-партнерів щодо експорту та імпорту досліджуваного виду товару (табл. 2–3). При створенні наведеного рейтингу, за основу було прийнято обсяг торговельних операцій між країнами у 2005 р., а потім здійснено, відносно зробленої вибірки, ретроспективний підбір даних. Внаслідок зазначеного, можна простежити за тенденціями розвитку торгівлі друкованою продукцією між окремими країнами, а також їх структурою.

Безперечним лідером у зовнішній торгівлі друкованою продукцією впродовж 2001–2008 рр. була Російська Федерація (рис. 5). Цікавим є і те, що частка експортованої продукції була вищою за імпортовану, а обсяги торгівлі майже рівні між обома державами.

Наше дослідження було би неповним, якщо б ми не розглянули ключову складову частину будь-якої поліграфічної продукції — її основу — папір та картон. Згідно з офіційно отриманими статистичними даними (рис. 6), обсяг імпортованого паперу і картону в середньому у двічі більший за експортований. Загальна ж тенденція до зростання торговельних операцій зумовлена як збільшенням вітчизняного ринку друкованої продукції, так і пошуком конкурентних переваг, адже папір і картон займають домінуючу частку в структурі собівартості продукції видавничо-поліграфічної галузі.

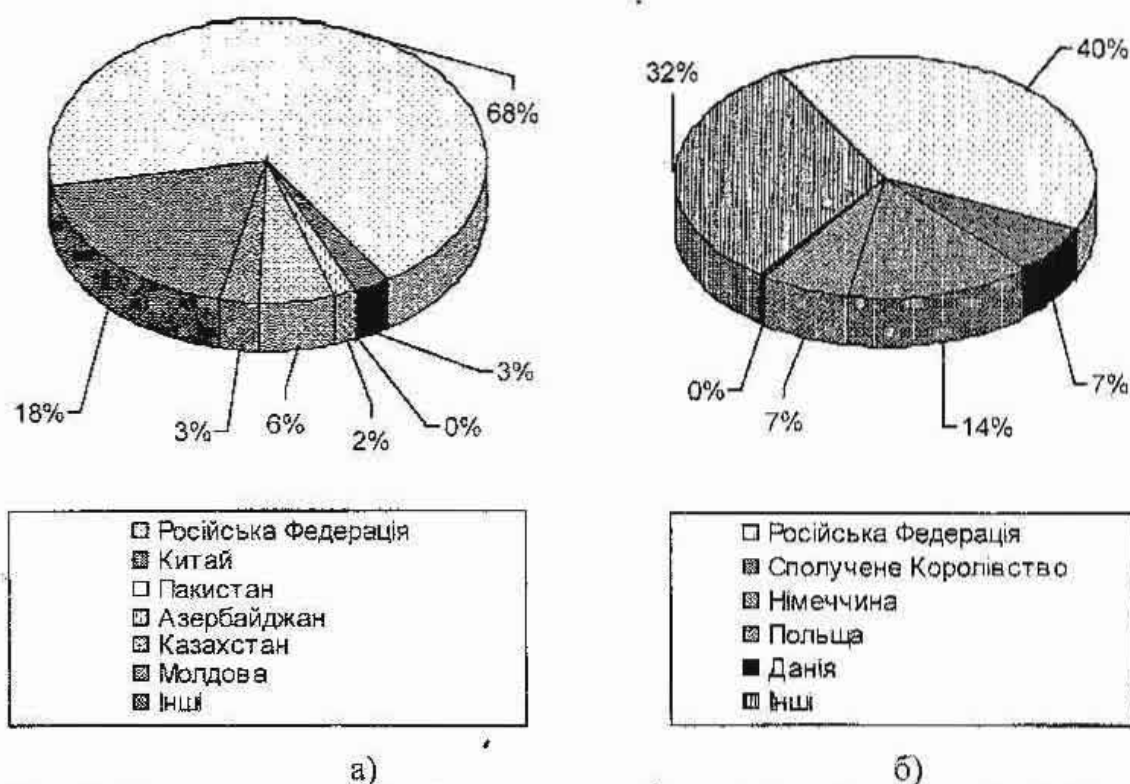

Рис. 5. Структура експорту (а) та імпорту (б) друкованої продукції у 2008 р.

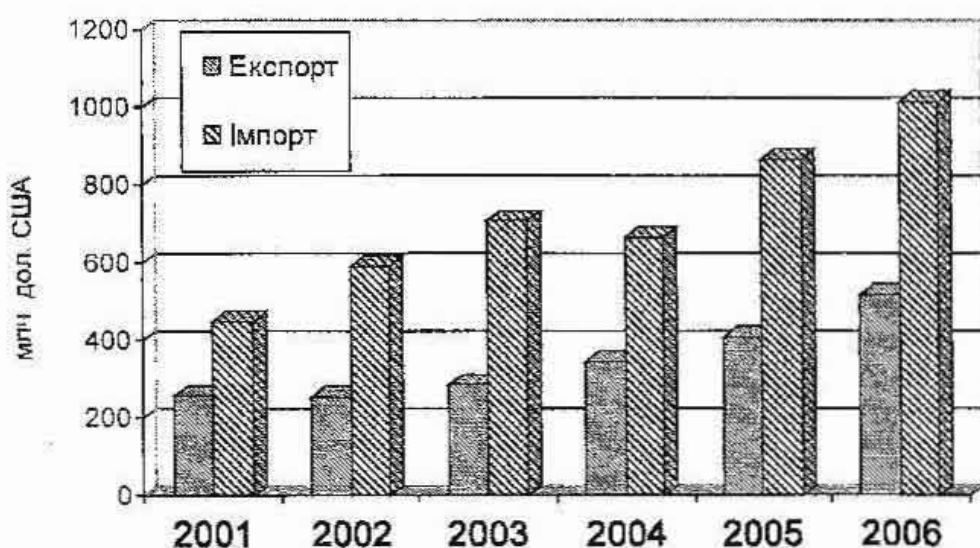

Рис. 6. Динаміка зовнішньої торгівлі папером і картоном

Аналогічно з друкованою продукцією, було створено рейтинг щодо зовнішньої торгівлі папером і картоном (табл. 4–5, рис. 7). Основним споживачем паперу і картону з України є Російська Федерація (67–78%), а серед імпортерів, гідну конкуренцію росіянам становлять польські, фінські та німецькі підприємці.

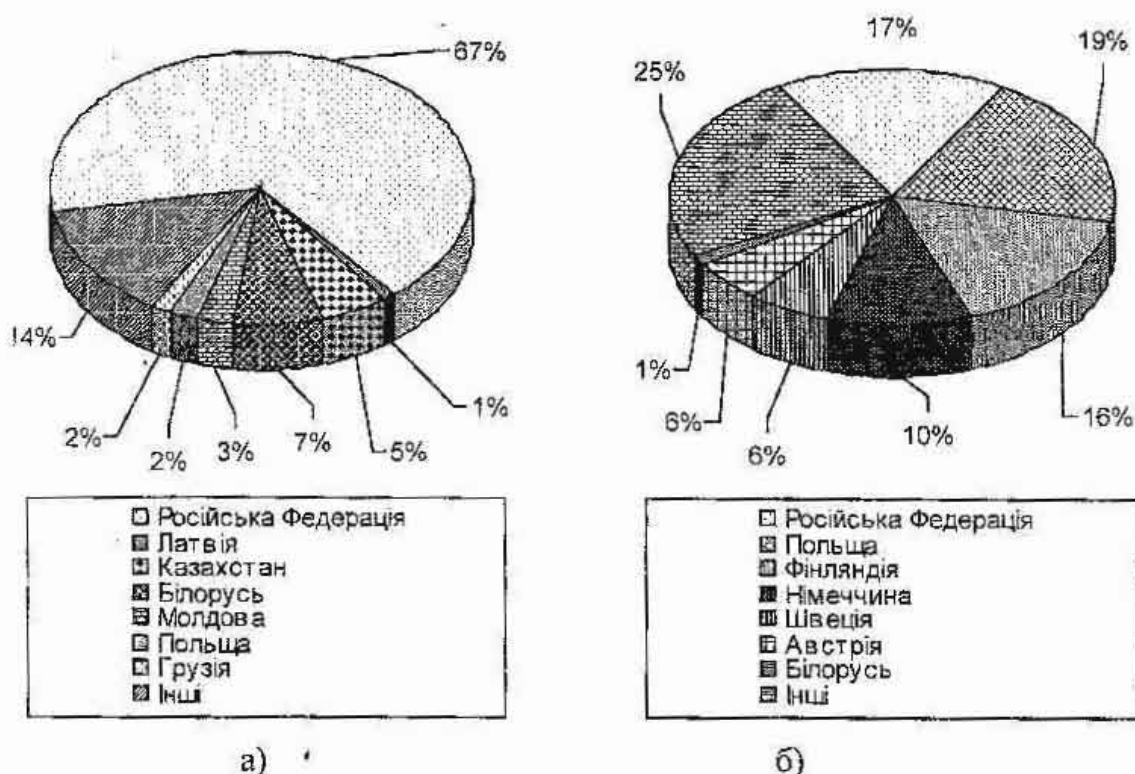

Рис. 7. Структура експорту (а) та імпорту (б) паперу і картону у 2008 р.

Додатково узагальнені дані щодо помісячної динаміки експортно-імпортних операцій папером та картоном чітко вказують на домінування саме імпорту (рис. 8).

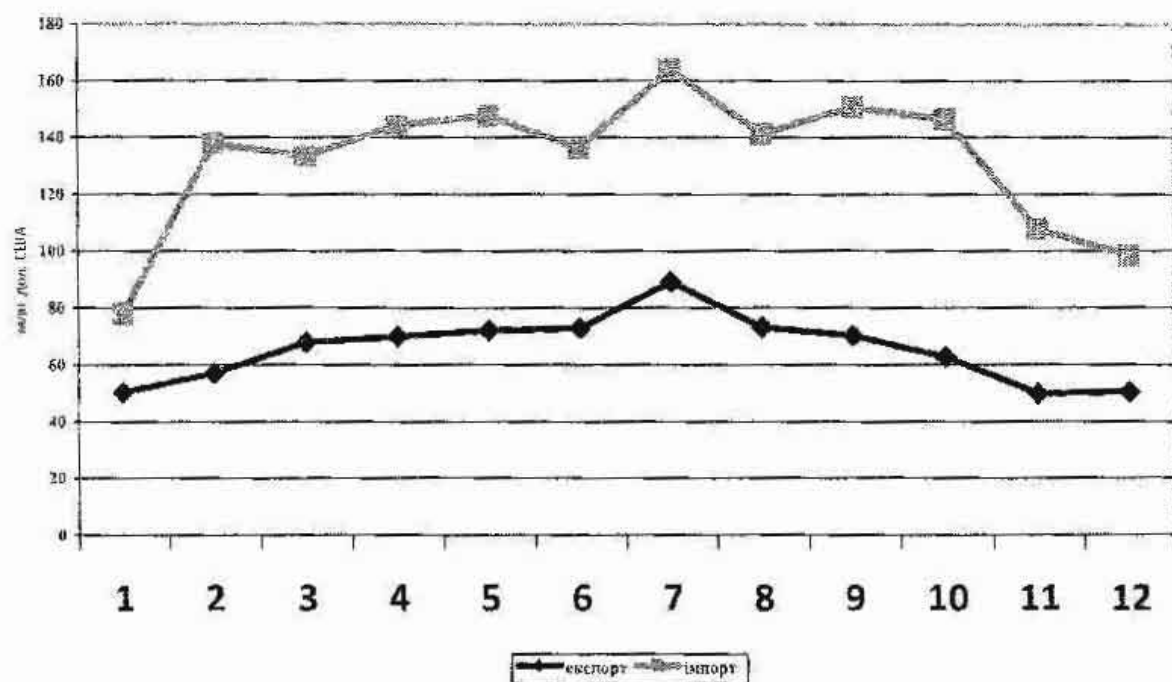

Рис. 8. Динаміка експортно-імпортних операцій паперу і картону (за місяцями у 2008 р.)

Таблиця 1

Основні показники зовнішньої торгівлі України [2; 3]

Товари та послуги	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
експорт, млн дол.	18059,3	19809,1	22012,4	27314,8	37974,0	40363,1	45873,5	58335,0	78695,7
імпорт, млн дол.	15106,9	16922,6	18168,4	24478,1	31055,4	39071,3	48758,0	65598,6	92003,3
сальдо, млн дол.	2952,4	2886,5	3844,0	2836,7	6918,6	1291,8	-2884,5	-7263,6	13307,6
коефіцієнт покриття експортом імпорту	1,2	1,17	1,21	1,12	1,22	1,03	0,94	0,89	0,86
у тому числі:									
питома вага товарів у загальному обсязі, %									
експорт	80,7	82,1	81,6	84,4	86,0	84,8	83,6	84,5	85,1
імпорт	92,4	93,2	93,4	94,0	93,4	92,5	92,4	92,4	93,0
питома вага послуг у загальному обсязі, %									
експорт	19,3	17,9	18,4	15,6	14,0	15,2	16,4	15,5	14,9
імпорт	7,6	6,8	6,6	6,0	6,6	7,5	7,6	7,6	7,0

Таблиця 2

Структура експорту друкованої продукції, тис. дол. США

Країни	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		%		%		%		%		%		%		%
Російська Федерация	11609,04	48,54	14526,77	46,67	18023,93	38,61	28049,3	66,13	45448,2	59,1	51165	75,69	59493,3	68,54
Китай	2918,83	12,2	5376,03	17,27	4038,63	8,65	3769,2	8,89	16507,0	21,47	5001,0	7,4	2259,0	2,6
Пакистан	—	—	1772,75	5,7	4699,89	10,07	3204,8	7,56	3182,2	4,14	—	—	6,0	0,01
Азербайджан	1390,51	5,81	1987,54	6,39	1545,01	3,31	1686,4	3,98	1245,7	1,62	647,9	0,96	1357,6	1,56
Казахстан	189,13	0,79	512,0	1,64	593,74	1,27	1430,2	3,37	2284,2	2,97	555,9	0,82	4776,1	5,5
Молдова	822,41	3,44	1051,06	3,38	1184,31	2,54	916,1	2,16	1182,9	1,54	1555,2	2,3	2531,5	2,92
Інші	6985,83	29,22	5899,33	18,95	16592,59	35,55	3358,5	7,91	7049,8	9,16	8675,0	12,83	16376,5	18,87
Всього	23915,75	100,0	31125,48	100,0	46678,1	100,0	42414,5	100,0	76900,0	100,0	67600	100,0	86800,0	100,0

Таблиця 3

Структура імпорту друкованої продукції, тис. дол. США

Країни	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		%		%		%		%		%		%		%
Російська Федерация	11936,06	23,96	15459,32	31,01	19829,23	34,51	27567,4	37,57	32528,4	35,4	39621,9	37,41	57820,8	40,24
Сполучене Королівство	1844,64	3,7	379,56	0,76	11241,12	19,56	12887,5	17,56	14855,6	16,16	12682,4	11,98	9540,6	6,64
Німеччина	11597,94	23,28	7919,31	15,88	6536,37	11,37	7185,1	9,79	9580,1	10,42	15835,8	14,95	20360,7	14,17
Польща	3392,2	6,81	4813,39	9,65	5374,11	9,35	5585,9	7,61	7545,1	8,21	8120,6	7,67	9881,9	6,88
Югославія	—	—	0,09	0,0	2,33	0,0	4401,5	6,0	—	—	—	—	—	—
Данія	830,47	1,67	1327,1	2,66	2216,37	3,86	2240,4	3,05	1924,2	2,09	226,9	0,21	573,0	0,4
Інші	20225,36	40,58	19961,48	40,04	12264,34	21,35	13512,1	18,42	25466,6	27,72	29412,4	27,77	45523,0	31,67
Всього	49826,67	100,0	49860,25	100,0	57453,87	100,0	73379,9	100,0	91900,0	100,0	105900,0	100,0	143700,0	100,0

Структура експорту паперу і картону, тис. дол. США

Країни	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		%		%		%		%		%		%		%
Російська Федерація	177652,8	69,82	222603,4	77,79	241124,11	69,87	282063,1	68,72	368507,3	71,42	487588,4	70,1	527145,5	67,04
Латвія	2607,3	1,02	2487,29	0,87	20094,14	5,82	26336,4	6,42	7160,8	1,39	6141,3	0,88	6076,1	0,77
Казахстан	5474,2	2,15	9408,73	3,29	17883,53	5,18	21309,2	5,19	34013,5	6,59	40977,6	5,89	41597,0	5,29
Білорусь	5132,0	2,02	7708,59	2,69	9888,78	2,87	13089,9	3,19	21478,1	4,16	33464,3	4,81	51181,4	6,51
Молдова	9086,6	3,57	10967,31	3,83	9919,96	2,87	13024,2	3,17	13815,4	2,68	19046,4	2,74	23413,3	2,98
Польща	1439,9	0,57	2207,33	0,77	5274,42	1,53	7342,5	1,79	9495,8	1,84	11196,5	1,61	16953,6	2,16
Грузія	1142,8	0,45	1648,07	0,58	3162,90	0,92	5437,4	1,33	7348,8	1,42	9198,3	1,32	13109,7	1,67
Інші	51900,8	20,4	29127,42	10,18	37754,29	10,94	41832,8	10,19	54180,8	10,5	87987,2	12,65	106823,4	13,59
Всього	254436,8	100,0	286158,18	100,0	345102,13	100,0	410435,5	100,0	516000,0	100,0	695600,0	100,0	786300,0	100,0

Таблиця 5

Структура імпорту паперу і картону, тис. дол. США

Країни	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		%		%		%		%		%		%		%
Російська Федерація	137029,92	23,2	108665,58	15,33	158232,57	23,8	202161,4	23,33	227904,2	22,47	284914,8	21,62	266433,3	16,79
Польща	93266,59	15,79	99729,13	14,07	112385,05	16,9	153107,1	17,67	194483,8	19,18	241884,1	18,36	309077,7	19,48
Фінляндія	88384,90	14,96	177121,54	24,98	93485,01	14,06	106464,1	12,29	139085,9	13,71	214496,1	16,28	259404,2	16,35
Німеччина	58303,24	9,87	79719,31	11,24	53970,82	8,12	84114,2	9,7	9580,1	0,94	108186,5	8,21	165799,9	10,45
Швеція	28507,26	4,83	35762,44	5,04	52577,54	7,91	57052,1	6,58	62666,1	6,18	82549,9	6,26	91144,7	5,74
Австрія	1,62	0,0	61,78	0,0	27675,24	4,16	36296,9	4,19	48825,3	4,81	58995,7	4,47	87783,3	5,53
Білорусь	13077,86	2,2	14319,19	2,0	19399,10	2,9	24048,2	2,7	20300,9	2,0	22344,8	1,7	21108,4	1,3
Інші	172083,54	29,14	193671,33	27,32	147110,37	22,13	203269,1	23,46	311357,7	30,71	304428,1	23,1	385948,5	24,32
Всього	590654,93	100,0	709050,30	100,0	664835,7	100,0	866513,1	100,0	1014200,0	100,0	1317800	100,0	1586700,0	100,0

Отже, доцільно ще раз наголосити на виявлених проблемах, пов'язаних із зовнішньоекономічною торгівлею продукцією видавничо-поліграфічної галузі України:

домінування імпорту над експортом за ключовими позиціями: друківана продукція та папір і картон;

залежність галузі від імпорту сировини і матеріалів;

перевага імпорту над експортом щодо книжкової продукції є недоліком, адже сьогодні книговидавання в Україні переживає не найкращі часи.

1. Дурняк Б. Видавничо-поліграфічна галузь України: стан, проблеми, тенденції. Статистично-графічний огляд: моногр. / Б. Дурняк, А. Штангрет, О. Мельников. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2006. — 274 с.
2. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2008 році: зб. / За ред. Ю. М. Остапчука. — К. : Державний ком. статистики України, 2007.
3. Статистичний щорічник України за 2008 рік: зб. / За ред. О. Г. Осауленка. — К. : Консультант, 2007. — 565 с.
4. Швайка Л. А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі : підруч. / Л. А. Швайка, А. М. Штангрет. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2008. — 480 с.
5. Штангрет А. М. Стан та динаміка зовнішньої торгівлі друкованою продукцією в Україні / А. М. Штангрет, Б. В. Дурняк, О. В. Мельников // *Принт плюс*. — 2007. — № 4. — С. 24–26.
6. Штангрет А. М. Зовнішня торгівля друкованою продукцією, поліграфічними матеріалами та обладнанням / А. М. Штангрет, Б. В. Дурняк, О. В. Мельников // *Принт плюс*. — 2007. — № 7. — С. 18–21.

СЫРЬЕ И ПРОДУКЦИЯ ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ КАК ОБЪЕКТ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ

В статье рассмотрены динамика экспортно-импортных операций бумагой, картоном и печатной продукцией

RAW MATERIALS AND PRODUCTION PUBLISHING AND PRINTING INDUSTRY OF UKRAINE AS AN OBJECT OF FOREIGN TRADE

The article examines the dynamics of export-import, paper, cardboard and printed materials

Стаття надійшла 15.03.10